

Gospodarske stvari.

Gospodarske skušnje.

* Da sadna drevesa ne pozebejo. — Marsikak gospodar je že tožil, da so mu pozebla mlada drevesa, in vendar jim, kadar jih presajajo iz drevesnic, ni za to mar, da bi jim kole prav postavili. Postavljajo jih na severno ali severno-izhodnjo stran, češ, da jih tako postavljeni kol zmrzline varuje; al to ni res. Se raje pozebejo po tem. Ako gospodar hoče mlada drevesa obvarovati pozeblina, naj kol na južno ali južno-zahodnjo stran drevesa tako postavi, da (ako je kol 3 do 4 palce debel) sonce prosenca in svečana meseca mladih drevesec od ene do treh popoldne od vrha doli ne more obsejati. Ker so prva leta drevesa najbolj občutljiva, jih tako postavljeni kol že varuje, da ne pozebejo. Tudi to pomaga, ako drevesa od božiča do sušca na sončni strani s slamo ovežeš.

* Da se krava čisto pomolze — je dobro vsak čas, še bolj pa je potrebno, kadar živini klaje primanjkuje. Tako priporoča časniki „Fr. Bl.“ ter pravi: Znano je, da krava čedalje manj mleka daje, ako se ji vime popolnoma ne izprazni, to je, ako se čisto ne pomolze. Ta nemarnost je škoda gospodarju, pa tudi živini, ker iz zaostalega mleka se napravi mnogokrat ovčec ali sajovec na vimenu. Ako pa živini klaje primanjkuje, že zavoljo tega manj molze, — in ako se mleko vrh tega še po nemarnosti kravje dekle zgublja, je škoda toliko večja. Naj tedaj gospodinje pazijo na to, da dekle storijo svojo dolžnost.

Gospodarska novica.

* Novo — tartarsko — prosó. Neki pošten vrtnar v provincii Padovi (Provinz Padua), kateri kupčuje z različnimi rastlinami, je lansko spomlad iz jutrovihih dežel dobil nekoliko zrn tartarskega prosá, ki jih je vsejal in čuda velik pridelek po njih dobil. Vsaki kal je pognal 5 stebel, ki so kmali nad 9 čevljev visoka izrastla, pri tleh več kot 4 palce debela bila in nastavila kakor turšica perje košato, katero Tartarci sploh za živinsko klajo rabijo. Vsako steblo je imelo svoje latovje (Aehren), tedaj 5 iz enega zrna, z belim prosom, in sicer tako polno, da v eni lati so jih našteali okoli 10.000, to je, 10 tisoč ali 10 tavžent. Lepa bela moka se melje iz tega prosa, iz ktere same se peče dober kruh, ali pa se meša s pšenično ali turšičino moko, povsod v Tartarii. Latovje stoji iz začetka pokoncu, pozneje je teža nagne, da visi kakor grozdje, in tudi najhujši viharji ne stresejo zrn z latovja. Seje se takrat kot turšica in obdeluje se tudi tako. — Ker med našimi kraji in tartarskimi ni razločka, se tedaj utegne to prosó tudi pri nas dobro obnašati. Ker je dober človešk živež, pa tudi tečna živinska klaja, je tartarsko prosó skušnje vredno. *) — Tako pišejo „Landw. Blätter aus Tirol.“

Národne stvari.

Kmet in národnost.

Spisal dr. J. Mencinger.

Najimennitniša prizadeva našega veka je napredovanje.

To napredovanje posebno v tem obstaja, da se ne samo v posameznih ljudéh, temuč tudi v celih narodih

*) Skusili bomo saj nekoliko tega prosá za poskušnjo dobiti iz Padove. Pis.

zatirajo in odpravljajo slaba, škodljiva nagnjenja in navade, in da se dobre omikavne moči za občni blagor budijo, vadijo in rabijo. Med dobrimi močmi posameznih ljudi in narodov jih je pa nekaj, ki jih dolgo časa niso čislali ali jih pa nezadostno, celó napčno gojili; tudi so se posamezni narodni stanovi in deli proti drugim zanemarjali. Še le zdaj je nastopil čas: da se glasno terja izobraževanje vseh dobrih in koristnih človeških moči in da naj omika vsak stan, vsak del naroda po primeri obsega.

Tirja se tedaj občna národna omika.

Omika pa mora biti národna ne samo po obsegu, temuč tudi po duhu; postaviti se mora na dušni národni temelj, ako hoče biti primerna, zdatna in stanovitna. Narod in vsak stan izobraževati se mora z vednim ozirom na svoj značaj, na svoje posebne lastnosti in zmožnosti. Tiste podedovane posebnosti, ki razločujejo narod od naroda, stan od stanú, so pa stanovitne moči, na ktere se dá omika opirati, in komur je mar za občni napredek, moral bo pri národnem izobraževanju gledati na prirojeno národno posebnost, na tisto staro in blago národno moč, ki jo imenujemo: národnost.

Ne tuja dojenica; lastna mati naj redí slovensko omiko!

Narod se pa ne smé v duhu národnosti samo izobraževati, ampak tudi želeti in vedeti mora, da se národno izobražuje. Le otrok in suženj dela brez zavesti ali volje. Naš narod je pa že odložil sužnji jarem in dorastel je tako krepek, da mu je premajhna otroška zibel!

O tej národni zavesti sem se namenil nekaj pisati in sicer pretresati vprašanje: kako bode poglavitni stan našega naroda: kako bodo kmetje, poljedelci, sploh tisti naše domovine prebivalci, ki so do zdaj najmanj vživali prostosti in omike, sprejeli novo idejo (misel) národnosti?

Prevažno je to vprašanje.

Ne namerjam in ne morem rešiti ga, ker premalo sem imel časa in priložnosti o tej reči dosti premišljevat. Tedaj pišem le za poskušnjo in z namenom, spodbuditi veljavne pisarje, ki bolje poznajo kmeta in národnost, ki tudi znajo razlagati bolj urjeno in temeljito.

I.

Največi del našega naroda odštejejo kmetje. Nad 800.000 imamo poljedelcev. Pa ne samo po številu, tudi po národni kreposti so kmetje največi del naroda. Kmet je narodu tisto zdravo deblo, ki poganja vedno nove mladike, tista korenina, ki skupni narod vedno navdaja z mladim krepčavnim sokom. Kmet je narodu pomladivna moč; vendar je vedno star. Svoje šege, kmečko nošo, celó besedi zavijanje je prinesel iz starodavnih časov. Stari običaji so mu podedovani po davnih očakih, vendar tako lepi in mladi so mu, da jih zapusti tudi svojim potomcem. Kmet nam je edina shramba naše stare zgodovine. Rešil nam je stare pravljice in lepe pripovedke, starinska imena in besede; rešil nam je nepokvarjeni slovenski značaj in obraz — vse slovenstvo nam je le on rešil. Velik del mestnjanstva, skoraj vse plemstvo se je izvrglo, to je, ponemčilo ali poitalijančilo; kmet pa je ostal Slovenec stare korenine, kakor ga je Bog ustvaril, akoravno so se naše meje na vseh straneh ožile, kakor otoki iz glinjak sredi burnega morja. Kmet je ostal slovensk z dušo in telesom, z besedo in djanjem, z vsemi šegami in navadami, — samo navdušena národna zavest ni se še izbudila v njem. On vidi vsaki dan solnce izhajati in zahajati, pa za Newtonove in Kopernikove